

Quales fuerunt viri quos occidistis in Thabor? Qui responderunt: Similes tui, et unus ex eis quasi filius regis.

19. Quibus ille respondit: Fratres mei fuerunt, filii matris meae. Vivit Dominus! quia si servassetis eos, non vos occiderem.

20. Dixitque Jether primogenito suo: Surge, et interfice eos. Qui non eduxit gladium; timebat enim, quia adhuc puer erat.

21. Dixeruntque Zebée et Salmána: Tu surge, et irrué in nos, quia juxta zétatem robur est hominis. Surrexit Gedeon, et interfecit Zebée et Salmána; et tulit ornamenta ac bullas quibus colla regalium camelorum decorari solent.

22. Dixeruntque omnes viri Israël ad Gedeon: Dominare nostrum, tu es filius tuis, et filius filii tui, quia liberasti nos de manu Madian.

23. Quibus ille ait: Non dominabor vestrum; nec dominabitur in vos filius meus, sed dominabitur vobis Dominus.

24. Dixitque ad eos: Unam petitionem postulo à vobis; date mihi inaures ex præda vestra; — inaures enim aureas Ismaelitæ habere consueverant.

25. Qui responderunt: Libentissimè dabimus. Expandentesque super terram pallium, et projecerunt in eo inaures de præda.

26. Et fuit pondus postulataram inaurium mille septingenti auri sicli, absque ornamento et monilibus et veste purpurea quibus reges Madian uti soliti erant, et præter torques aureas camelorum.

27. Fecitque ex eo Gedeon ephod, et posuit illud in civitate sua Ephra. Fornicatusque est omnis Israël in eo; et factum est Gedeoni et omni domui ejus in ruinam.

28. Humiliatus est autem Madian coram filiis Israël, nec poterunt ultra cervices elevare; sed quievit terra per

Comment étaient faits ceux que vous avez tués au mont Thabor, où la crainte de vos armées les avait obligés de se retirer? Ils lui répondirent: Ils étaient comme vous, et l'un d'eux paraissait un fils de roi.

19. Gédéon ajouta: C'étaient mes frères et les enfants de ma mère. Vive le Seigneur! si vous leur aviez sauvé la vie, je ne vous tuerais pas maintenant.

20. Il dit ensuite à Jéther, son fils aîné: Allez, tuez-les. Mais Jéther ne tira point son épée, parce qu'il craignait, n'étant encore qu'un enfant.

21. Zébée et Salmána dirent donc à Gédéon: Venez vous-même, et tuez-nous; car c'est l'âge qui rend l'homme fort. Gédéon s'étant avancé tua Zébée et Salmána. Il prit ensuite tous les ornements, et les bossètes qu'on met d'ordinaire au cou des chameaux des rois.

22. Alors tous les enfants d'Israël dirent à Gédéon: Soyez notre prince, et commandez-nous en qualité de roi; nous vous reconnaitrions pour tel, vous, votre fils et le fils de votre fils, parce que vous nous avez délivrés de la main des Madianites.

23. Gédéon leur répondit: Je ne serai point votre prince, et je ne vous commanderai point, ni moi ni mon fils, en cette qualité, mais ce sera le Seigneur qui sera votre prince, et qui vous commandera; et je vous gouvernerai sous son autorité.

24. Et il ajouta: Je ne vous demande qu'une chose: Donnez-moi les pendants d'oreilles que vous avez eus de votre butin; — car les Ismaélites, qu'ils venaient de défaire, avaient accoutumé de porter des pendants d'oreilles d'or.

25. Ils lui répondirent: Nous vous les donnerons de tout notre cœur. Et, étendant un manteau sur la terre, ils jetèrent dessus les pendants d'oreilles qu'ils avaient eus de leur butin.

26. Ces pendants d'oreilles que Gédéon avait demandés se trouvèrent peser mille sept cents sicles d'or, sans les ornements, les colliers précieux et les vêtements d'écarlate dont les rois de Madian avaient accoutumé d'user, et sans les carcans d'or des chameaux.

27. De toutes ces choses précieuses Gédéon fit tous les vases et les ornements nécessaires pour offrir des sacrifices au Seigneur, avec un ephod, qu'il mit dans sa ville d'Ephra. Et cet ephod devint par la suite aux Israélites un sujet de tomber dans la prostitution de l'idolâtrie, et causa la ruine de Gédéon et de toute sa maison.

quadragesimo annos, quibus Gedeon præfuit.

29. Abiit itaque Jeroabaal filius Joas, et habitavit in domo sua.

30. Habuitque septingenta filios, qui egressi sunt de femore ejus, eò quòd plures haberet uxores.

31. Concubina autem illius, quam habebat in Sichem, genuit ei filium nomine Abimelech.

32. Mortuusque est Gedeon filius Joas in senectute bona, et sepultus est in sepulchro Joas patris sui in Ephra de familia Ezri.

33. Postquam autem mortuus est Gedeon, aversi sunt filii Israel, et fornicati sunt cum Baalim. Perusseruntque cum Baal se us, ut esset eis in deum.

34. Nec recordati sunt Domini Dei sui, qui eruit eos de manibus inimicorum eorum omnium per circuitum.

35. Nec fecerunt misericordiam cum domo Jeroabaal Gedeon, juxta omnia bona quæ fecerat Israël.

COMMENTARIUM.

VERS. 1. — QUID EST HOC QUOD FACERE VOLUISTI, UT NOS NON VOCARES, CEM AD PUGNAM PERGERES CONTRA MADIAN? ERANT Ephraimitæ superbi, sive ob triosus prærogativam, quam à Jacob Patriarcha acceperat, sive ob numerosum tribum, sive ob alias causas, quibus sibi videbantur alibi præcellere, atque imprints tribui Manasse, cui fuerat nominatim à Jacob Ephraim prælati; cui superbia facilis est in invidiam et emulationem aliena prosperitatis prolapsus; quæ in Ephraimitis invidia cum ab Isaià notetur cap. 11, v. 15, eadem se hic ipso facto prodit, quòd à Gedeone advocatis aliis in opem tribus fuissent præteriti, quasi id Gedeon cum suis Manassitis fecisset, ne qua pars gloriæ rei benè gestæ ad Ephraimitas derivaretur.

JURGENTES FORTITER, ET PROPE VIM INFERENTES. Posteriora illa: Et prope vim inferentes, in Hebræo et Septuaginta non habentur; voluit tamen Hieronymus dilucidius explicare quid sibi vel et ista iurgium et quòsque processisset, nimirum ut agrè manus ab eo abstinere.

VERS. 2. — QUID ENIM TALE FACERE POTUISTIS? MOLESTAM ET HUMILEM RES-

ponditionem Gedeon adhibet, quæ ipsorum iram mitiget, itaque exemplo optimo et felici successu: nam, ut ait Sapiens: Vir iracundus provocat rixas: qui patiens est, mitigat succitatas, et responso mollis frangit iram. Præfert igitur Gedeon ipsorum facinus recens, quòd innumeròs Madianitas ad ripas Jordanis interfecerant, interque eos duos eorum regulos, suo facinori et victoria, ut proinde nihil cause sit cur offendantur, quasi reservati fuissent ad præstantissimam victoriæ partem. — Nimirum amant superbi laudari, et res suas magnificè, inihilique magis conciliat, aut tumultuantes sedat, quam si quæ ipsi cedat, modestèque de se sentiens illos sibi præferat.

29. Après cela Gédéon, appelé aussi Jeroabaal, fils de Joas, étant revenu, demeura dans sa maison.

30. Et il eut soixante-dix fils, qui étaient tous sortis de lui, parce qu'il avait plusieurs femmes.

31. Et sa concubine, qu'il avait à Sichem, eut de lui un fils nommé Abimelech.

32. Gédéon, fils de Joas, mourut enfin dans une heureuse vieillesse, et fut enseveli dans le sépulchre de Joas son père, à Ephra, qui appartenait à la famille d'Ezri.

33. Après la mort de Gédéon, les enfants d'Israël se déjouèrent encore du culte de Dieu, et se prostituèrent de nouveau à l'idolâtrie de Baal; ils firent alliance avec Baal afin qu'il fût leur dieu.

34. Et ils oublièrent le Seigneur leur Dieu, qui les avait délivrés des mains de tous leurs ennemis dont ils étaient environés.

35. Ils n'usèrent point de miséricorde envers la maison de Gédéon, appelée Jeroabaal, comme ils le devaient pour reconnaître le bien qu'il avait fait à Israël.

NONNE MELIOR EST REXEMUS EPRAIM VIDENTIS ABIEZER? Ac si dicat, nonne quæ apud Ephraimitas inimica sunt, et quasi neglecta, præstantiora sunt his quæ summa sunt apud Manassitas et Abiezritas? Erat enim, ut supra dixi, Abiezer Manasse pronepos, et ex ejus familia Gedeon.

Nota verò per faciem hic intelligi rixam et contumeliam, quæ fit peracta à supradictis, cum paucis

racemi, qui manus et oculos vindemiantium fugerunt, novâ adhibita diligentia colliguntur; id enim significat, vox hebraica. Itaque Gedeon racemationem hanc, quae apud Ephraimitas fit, praefert Manassarum vindemiam, inô sub metaphorâ racemi vel racemationis omnia etiam quae minima apud eos vult suis rebus summis anteferri, atque adeo et hoc ipsorum postremum facinus, quod quondam quasi racemationis speciem habere dici poterat, post vindemiam scilicet et promiscuam Madianitarum eadem usque ad Jordanem persectam. Septuaginta hic et alibi racemationem hanc, vel racemum exilium, ac propemodum sterilem; eujusmodi ferè ii sunt, qui dum sit vindemia negliguntur, *ἀρπύλλων* vocant; et racemare, *ἀρπύλλω*, dicunt. Utramque etiam *ἀρπύλλω* nomine complectitur Suidas: *racemationem*, inquit, *vel parvum racemum*. Alii *ἀρπύλλων* ipsos pampinos hujusmodi racemorum feraces appellari malunt, quos et Columella, Latini quae alii pampinos racemarios vocant.

VERS. 4. — CUMQUE VENISSET GEDEON AD JORDANEM, TRANSIVIT EUM GEF TREGETIS VIRIS QUI SECUM ERANT. Quâ ratione verò hic tantummodò Jordanem cum suis transit Gedeon, cum jam v. ult. capitis praecedentis Ephraimitae capita Oreb et Zeb ad Gedeonem trans Jordanem detulisse dicantur, ubi omnino et praecedens jurgium ac querimonia videtur ab Ephraimitis deposita? Respondeo praecedentia illa per prolepsin fuisse narrata ante relatam Gedeonis trans Jordanem transitum, ut simul omnia, quae ad Ephraimitas spectabant, referrentur. Adde illud, *transivit*, hic posse, ut alias saepe per plus quam perfectum explicari. Jam itaque transmiserat Gedeon Jordanem, celeritè Madianitas cum suis persequens, quo tempore adhuc Ephraimitae in palabundos et vada ad transitum quaerentes grassabantur.

VERS. 5. — DIXITQUE AD VIROS SOCOOTH. Hinc satis licet colligere quo in loco Gedeon Jordanem transmiserit, nimirum eo loco ubi Jordanes major incipit, et è lacu Genesareth emergit; ibi enim trans Jordanem in tribu Gad erat haec urbs Socooth, quae vox numeri pluralis est, et significat *tabernacula*: accepit autem nomen istud, locus ac deinde urbs ibi edificata à tabernaculis, quae ibi Jacob è Mesopotamiâ reversus fixit, ut habetur Genes. 33, v. 17. Erant igitur hi à quibus necessarium panis commeatum petebat Gedeon, Israelitae de tribu Gad, quorum proinde gravior fuit immiser cordia et inhumanitas, quod in reipublice totis

quae populî negotio gravissimo occupatos, praefame lassitudineque deficientes, in ipso perfecta victoriae momento, in quo de summa rei agebatur, idque post jam praestatum tam utilem reipublicae operam, et Dei ope partam victoriam; Israelitae Israelitas demissè id postulantes destituerint, praesertim cum non cupiditae et lautitiae, sed panis duntaxat peteretur, quem ultrò offerre, et praeter hunc comem alium, commeatum minus necessarium debuerant. Itaque non dubium est eos graviter et in Deum et in rempublicam et in fratres peccasse, ut proinde Gedeoni jam ad populi principatum à Deo electo ligeret graves eas illis penas irrogare, quas ab eo postea inflictas legimus.

PANES, hebraice *kiccarothlechem*, quod passim vertunt, *tortas panis*: est enim *kiccar*, omne illud quod latam habet planitiem cum rotunditate; unde taleitum, quod olim ad hanc formam confabatur, passim *kiccar* appellatur.

POPULO QUI MECUM EST. In Hebraeo et Septuaginta habetur: *Populo qui in pedibus meis, hoc est, sociis qui vestigia mea assecutur, sed me comitantur; et praecedentem sequuntur*. Notum olim alio sensu servos à pedibus vel ad pedes vocabant, qui herum ad convivium euntem comitantur, eique ad pedes adstant, ut si quid vellet semper praesto essent.

ZEBE ET SALMANA REGES MADIAN. Ne mirere hic ejusdem populi Madian plures regulos, è quorum numero tantum etiam fuisse duo illi priores Oreb et Zeb cap. praeced. vocati: nam et Numi 51, v. 8: quinque reges Madian, eorumque proderunt nomina: et in Chanaanâ non admodum spatiosa regione plures triginta reguli Josue 12 proferuntur.

VERS. 6. — FORSITAN PALME MANUUM ZEBE ET SALMANA IN MANU TUA SUNT, ET IUGERÔ POSTULAS UT DEMES EXERCITUS TUO FIDES. Sarcénus est, et irritò aceria, ac si dicant: Scilicet jam quasi devictos et captos in manu tua tenes illos regulos, ut quasi jure tuo de nobis bene meritis alimenta postules: persequere primum et apprehende, et siquidem apprehenderis, quod nequaquam faciles, tunc à nobis gratiam postula. Porro ratio cur dicant: *Forsitan palmae manuum Zebe et Salmana in manu tua sunt*, et non potius ipsos regulos esse in ipsis manu seu potestate, exest, quod captivos, qui ad futurum supplicium abducuntur, manus colligari soleant, manibusque colligatis totus homo ita censetur in potestatem redactus, ut nulla supersit spes elabendi vel defugendi supplicii.

VERS. 7. — CONTERAM CANES VESTRAS CEMSPINIS TRIBULISQUE DESERTI. Quidam censent duntaxat percussos flagellosque hujusmodi spinis ac tribulis, non autem occisos; at vox ista, *conteram*, plus aliquid sonat, multoque magis ea quae habetur infra v. 16, ubi res haec facta refertur: *Et contrivit canes eis, atque comminuit viros Socooth*. Plus etiam significat hic vox Hebraea, *vedaschil*, et *tritarabo*: quâ voce etiam utitur hic Chaldaeus paraphrastes: *hæc autem vox etiam indicat modum quo occidendi et conterendi, nimirum ut sparsis super nasidibus lumine prostratis corporibus vepribus ac tribulis, plastra et carpenta, quibus triturari solet, superinduceret, quæ et spinas illis corporibus infigerent, et carnes quodammodo spinis infixis commolerent*. Simile supplicium de Ammonitis à Davide sumptum habes 2 Reg. 12, v. ult., et 1 Paralip. 20, v. 3. Eadem quæ vocis Hebraeae vis est vocis Graecæ hic apud Septuaginta in Romano codice, *tritarabo*; at codices alii habent *conteram*. Infra v. 16, Romanus codex Septuaginta eandem quam hoc loco vocem usurpat, *elicas*, alii item codices *tritarabo*; at Hebraea ibi aliam vocem usurpat *vaiudab*, quod aliquid nullo ferè sensu vertunt, et docuit, *cognoscere feci*: rectus cum Pagnino veritas, et *confregit*, habet enim et illa vox, ut Pagninus et alii censent, eam significationem, quamquam nihil vetaret minus significanter *vertere, erudit, castigavit*; vel additâ ad praecedentem versionem paraphrasi, docuit per eas non inanes fuisse minas: nisi forte pro *vaiudab*, legendum sit ibi *vaiudach*, et *tritarabo*.

Nota verò tribulos in Hebraeo vocari *barcanim*, quam vocem Septuaginta retinent *βαρανία*, vel *βαρανία* vel *βαρανία*, sic enim haec vox variè legitur, et in Procopio etiam *βαρανία*. Addit vero Procopius hos secundum Symmachum esse tribulos, secundum Aquilam verò esse *αγροαχάρα*, quæ vox hircinam spinam sonat, cujus descriptionem habes apud Dioscoridem lib. 5: *Tragacantha, inquit, radix lata et lignosae supra terram emergens, ex qua et ramuli prodeunt humiles striaque, in longum et se spatium effluentis, in his numerosa foetilia, tenuaque, quæ spinas occultant albas, et solidas, et ad vulnus infestas*.

VERS. 8. — VENIT IS PHANIEL. Erat et haec urbs in tribu Gad juxta torrentem Jaboc non procul à Socooth, qui locus etiam à Jacob nomen accepit Gen. 32, v. 30, postquam cum angelo luctatus fuisset. Porro urbs hujus civis,

ut colligitur ex sequentibus, praestantem firmamque turrim edificaverant, in qua maximo confidebant, et in quam, si quod urbi civibusque periculum immineret, se suaque reciperent: igitur etiam et lajos urbis civis inlaminanter et contumeliosè Gedeonem cum suo militum manipulo accepissent, usque vindictam minaretur, sat verisimile est suam illam turrim ostentasse, indicasseque se ea praefatos nihil sibi à Gedeone meture; quæ ratio fuit cur v. sequenti Gedeon comminaret se turrim illam destructuram, sed unâ cum turri eversa etiam habitatoris urbis occidisse habetur infra.

VERS. 10. — ZEBEACER ET SALMANA REQUISCEBANT CURA ONI EXERCITIO SUO. Qui scilicet è reliquis dissipati exercitibus conflatus erat. Porro requiscebant utpote fessi duram per noctem et diem totum insequentem fugam, et, ut v. sequenti dicitur, jam secari existimantes nihil sibi ad hostibus timendum. Itaque hæc Gedeonis ultinâ victoria alterâ nocte sequenti videtur parâ; ob id enim et Madianite quies indulgebant; et v. 17, dum dicitur Gedeon de bello reversus ante solis ortum, idem non obscure indicatur. Et verò divina providentia fuit ut rursum exiguis hic Gedeonis manipulis idemque labore et fame exhaustis, nonnisi sub noctem alteram Madianitas assequeretur, ne si interdum accessus fuisset, Madianite conspectu tam paucos, eosque minus corpore vegetos, animis resumptis certamine se accingerent: at cum etiam tum ignoraret, quam numerosus esset Israelitarum exercitus, et viderent se ex insperato prehensos, non difficile fuit rursum ad exiguis copiis maximi exercitus reliquias conturbari et opprimi.

Nota verò etiam in Hebraeo, Chaldaeo, et Septuaginta locum designari, in quo hi Madianite erant, vel requiscebant; videlicet in *Carcar*, quod è nostro textu excidisse non immerito suspicor est; cujus loci vel urbis nusquam alibi in Scripturâ vel Josepho mentio est, de eodem Adrichomius silet, Geographica terræ sanctæ tabula Ortelii tabulis adjuncta Carcaris Anronem fluvium et eadem, eidem tamen proximam, collocat. De râpiâ Hieronymus in Locis Hebraicis: *Carcar, inquit, ubi filii erant Zebe et Salmana, quos interfecit Gedeon, et est usque hodie castellum eorum gentem et Carcaria, minus diei itinere à Petrà distans*. Quibus tamen in verbis existimo vicem illam, *filii*, superfluere. Ex quibus omnibus habemus urbem hanc etiam in regione Israelitarum transjordanâ fuisse, et ut videtur, in Gadita-

rum tribu, siquidem Petra Arabia, à quâ Arabia Petraea, in Moabitica erat regione: porro regioni Moabiticae contermina erat tribus Ruben, tribus Gad paulò remotior.

QUINDECIM ENIM MILLIA VIRI. In Hebræo, Chaldeo et Septuaginta habetur, *circa quindecim milia*; in Josepho, qui *octo et decem milia* habet, vel librarii mendum est, vel scriptoris error et oscitantia.

EX OMNIBUS TURBIS ORIENTALIUM POPULORUM. Orientales populos, seu filios Orientis habent etiam hic Hebræa, Chaldaea et Septuaginta in Basilicensi et Regio codice: Romanus tamen codex *alienigenarum* exhibet, quâ voce apud Septuaginta ferè intelligi solent Philistini: aliquando tamen de quibusvis à genere et religione Judaicâ extraneis dicitur, uti et hoc loco.

VERS. 11. — ASCENDENSQUE GEDEON PER VIAM EDOM QUI IN TABERNACULIS MORABANTUR. Frequens est ea in tabernaculis habitatio passim apud Arabes; videtur tamen hic particularis in Arabiâ gens significari, quæ quod steriles incolerent regiones, tota in pastu gregum occupantur, neque ullas domos habent, sed in tabernaculis habitant, quæ subindè ad alia loca transferuntur, ut commodiora inquirant grægibus pasca; et verò hoc esse in Arabiâ, qui vel Scenitæ à tabernaculis sint appellati, vel à vagi viti Nomades, non male quidam suspicantur, quorum meminit Plinius lib. 6, cap. 28. Nomades infestioresque Chaldaeorum Scenitæ claudunt, et ipsi vagi, sed à tabernaculis cognominati, quæ cilicis metantur ubi libuit. Meminit et Scenitarum gentis Eustathius in Iliad: *Tabernaculum verò scæci appellatum, non è ligno, nisi ex necessitate, sed è sydonibus vel pilis interdum constituitur; unde Scenitæ gens cognominatur.* Variorum etiam Scenitarum meminit Strabo, et in primis Scenitarum Nomadum in Arabiâ lib. 16, quoque Plinius Nomades à Scenitis distinguit. Itaque Scenitæ à Græcâ voce *scæci*, hæc autem videtur ab Hebræâ voce, *sacan*, quæ *habitare* significat, deducta, quæ voce etiam hic in Hebræo Scriptura videtur, *hæserunt bashalim*, hæcque versûs hos Scenitas, qui maxime ad orientem Judæorum comparatione, et versûs Euphratem videntur habitasse, seu per viam, quâ ad illos adibat, incedebat Gedeon, et, ut videtur, non rectâ viâ, sed divertiçia quadam sectabatur, ut eos ex improviso adoritur.

AD ORIENTALEM PARTEM NOBE ET JEGHAA. Erat Jeghâ in tribu Gad, ut liquet è Num. 52, v.

52; debuit ergo et Nobe in eadem tribu esse, atque adeò duplex Nobe trans Jordanem constitui. una in tribu Gad, altera in dimidia tribu Manasse, quæ trans Jordanem erat: nam è Nobe in tribu Manasse constat ex eodem Num. 52, v. ult. et adhuc clarior è 1 Paral. 2, v. 23, ubi Canath, quæ eadem cum Nobe tribu Manasse adscribitur; nisi quis malit, quod etiam mihi magis probatur, unicam fuisse, et in tribu Manasse, sed in confinio tribus Gad, ubi et altera fuerit Jeghâ. Porro Nobe hæc est altera ab eâ, in quâ aliquando fuit tabernaculum fœderis Saülis tempore 1 Reg. 21 et 22, nam primò hæc trans Jordanem erat, illa cis Jordanem, siquidem nunquam trans Jordanem transiitum fuit tabernaculum fœderis. Secundò ista Nobe, in quâ stetit tabernaculum, erat civitas sacerdotalis, ut liquet è 1 Reg. 22, v. 11 et 19; ac nulla civitas sacerdotalis trans Jordanem fuit, sed omnes vel in tribu Juda vel tribu Benjamin, ut liquet ex Josue 21, et 1 Para ip. 6. Tertio hæc Nobe aliter in Hebræo scribitur ab istâ alterâ, in quâ fuit tabernaculum; nam hæc *Nobach* dicitur, illa, *Nob* vel *Nobe*. Et verò miratus sum aliquos, inter quos Torriellus, velle in Nobe trans Jordanem tabernaculum fuisse translatum: id enim satis ex dictis refutatur. Et quamquam alia deessent, qui credat Davidem à Saule, qui in tribu Benjamin habitabat, ad Palastinos in Geth fugientem venisse trans Jordanem? hoc enim fuisset in oppositam partem ire, seu ad orientem, cum ad occidentem eundem esset, et perinde atque si quis diceret Parisiis quæpiam profectum Romam per Daniam. Fuertine autem Nobe sacerdotalis civitas in tribu Juda, an Benjamin (nam in hisce tribubus omnes fuerunt sacerdotalis civitates), dicitur 1 Reg. 21.

VERS. 15. — ANTE SOLIS ORTUM. Eodem modo et Vatablus in Scholiis: *Ante ascensum solis, et addit explanationem; id est, inquit, antequàm sol ascenderet super horizontem*: eamdem interpretationem retinet ea versio, quæ Junio et Tremellio adscribitur, qui omnes sensum hunc eundem ex Hebræo volunt extindere: sed quâ ratione id fieri possit non video. In Hebræo enim habetur *mitmahete hechares*, quod ad verbum non aliter vertere possis, quàm *desuper sole, vel desuper sol, supple, erat*; et verò ita Paginius vertit: *Desuper existente sole*; et Forsterus: *Superne ipse sol*; quæ omnia haud dubiè indicant solem fuisse supra horizontem ubicunque tandem fuerit; quomodo igitur ex illis verbis exprimi potest significari hic tem-

pus ante ortum solis? Igitur alii significari volunt solem quidem supra horizontem fuisse, sed hi diversimodè; alii enim tempus volunt quod proximè ortum consequitur, ut Arias Montanus, qui tempus significari vult, quod astum antecedit, hoc est antequàm sol paulò altius ascendat: alii tempus volunt paulò ante meridiem, quo completur ascensus solis, ut Cajetanus; alii tempus, quod solis occasum antecedit, ut idem sit Gedeonem revertisse sole desuper, ac si diceretur, cum adhuc sol esset desuper, seu, necdum occasu sole. Ita Lyranus, Forsterus, Mercerus apud Pagninum, et ante hos omnes Rabbi Kimhi. Et horum prima vel ultima explicatio commoda est, si lectionem quæ Hebræicam sequatur: at neutra earum textui nostro adaptari potest. Quid igitur? Fateor, hic mihi aqua hæret; malim tamen in re dubiâ nostro textui adhaerescere. Et verò de mendo in Hebræo nonnulla mihi suspicio oboritur, non è nostro modò textu, sed etiam è Chaldaea paraphrasi, quæ sic habet: *had la mehal schimscha*, quod ad verbum sic reddas, *adhuc non desuper sol*, sive, ut alii reddunt, *præsumam desuper sol*; istud enim *had la*, idem valet quod *præsumam*. Porro istis verbis haud dubiè tempus ante solis ortum indicatur, cum scilicet is necdum horizontem attingit. Itaque ex hæc paraphrasi mihi meritò movetur suspicio ex Hebr. *negationem lo excidisse*, quæ si apponatur, et hebrææ sententiæ sensus sit, non desuper, vel, necdum desuper sole, manifestum erit Hieronymianæ versionis congruere.

E versione Septuaginta nihil facile hic, quod in rem nostram sit, exprimas, cum ipsi Hebræam vocem *ares*, quasi propriam retineant, quam ceteri appellativè *Solem* vertere. Accedit quòd incerta hic sit eorum lectio, cum Romanus codex exhibeat: *Desuper conflictu ares*, è quâ sententiâ nultos sensus commodus extendi potest. Alii codices habent: *àrò èvèzovos àrò*, ab ascensu ares. Tigurini interpretes, qui hic vertere: *A loco accitè ad orientalem plagam*, eum sibi versionem habeant, vel aliis suam minùs sinceram mercem obtudant.

APPREHENDIT PUERUM. Hoc est, à turbâ ad secretiorem locum abduxit.

VERS. 14. — ET DESCRIPSIT SEPTUAGINTA SEPTEM VIRGOS. Nimirum ne qua pars punitiois ad insontes permaneret, sed soli sontes, vel certè sontium capita involverentur.

VERS. 16. — TULIT ERGO SENIORES CIVITATIS ET SPINAS BESENTI AC TRIPULOS, ET CONTRIUIT CUM

EIS, ATQUE COMMIXIT VIRGOS SOCCOTA. Vide supra v. 7.

VERS. 17. — TURRIM QUOQUE PHANIEL SUBVERTIT, OCCISIS HABITATORIBUS EJUS. Omnes videlicet occisi qui deliquerant, vel certè omnes quotquot ad hanc turrin confugerant, eamque adversùs Gedeonem propugnabant.

VERS. 18. — DISTINXIT AD ZEBEË ET SALMANA. Ubi facta hæc de regibus questio, et sumptum supplicium, non constat; in Ephra Gedeonis patriâ id factum vult Josephus.

QUALES FUERUNT VIRI QUOS OCCIDISTIS IN THABOR? Hic quaestioem instituit Gedeon de fratribus suis seu germanis, seu uterinis (nam v. seq. duntaxat vocat filios matris suæ) quos isti Madianitarum reges in monte Thabor occiderant: nimirum eò Madianitarum metu Gedeonis fratres confugerant, iuxta id quod supra, cap. 6, ver. 2, indicatum est, solus videlicet Israelitis per illam septenii diram oppressionem ad intra et speluncas in montibus confugere. Hos igitur, cum ad inaccessa ferè montis Thabor loca penetrassent, intercepterant Madianitæ, et interemerant; qui cum non apparerent, et cæcos aliquos à Madianitis in monte Thabor fama percrebuisse, suspicio Gedeoni oborta est fratres ipsius ab illis fuisse occisos; quam ob rem de eo certior fieri cupiens Gedeon reges illos interrogat si vitam daturus, nisi eam ipsi eadem admisissent, quemadmodum ipse jurjurando asseverat.

SIMILES TUI, ET UNUS EX EIS QUASI FILIUS ARES. Videbant hi in Gedeone insignem corporis venustatem et speciem, formamque imperio dignam, ob idque illos à se in monte Thabor cæcos reges hi Gedeoni à formæ præstantiâ comparant. Forsan erat et aliqua faciei inter eos similitudo, quæ sæpè ipso aspectu nemine loquente fratres prolii. Addunt verò: *Et unus ex eis quasi filius regis*; quod, ut annotat Serarius noster, duplicem admittere posset explanationem: unam, ut *unus ex eis*, idem sit quod, quilibet ex eis; in quem sensum trahi possunt tam textus noster, quam Hebræa et Chaldaea, quæ minùs commode; eundemque sensum tantummodò admittit Septuaginta tam in codice Romano: *Sicut tu, sic illi in similitudinem filii regis*, quàm in aliis codicibus, in quibus habetur: *Sicut tu sic illi similis, tu similis illi, qualis species filiorum regum*: ubi tamen ex duplici versione supervacuoè initio eadem aggesta est sententia. Altera explicatio est, ut unus omnino eximii et præstanti præ ceteris

formā fuisse intelligatur, qui ob id quasi regis alicujus filius censeri potuisset, et hic omnino sensus Hebræo et versioni nostræ est accommodator.

VIVIT DOMINUS. Juramentum per Dei vitam familiare Hebræis, et passim in Scripturâ usurpatum.

VERS. 20. — QUI NON EDUXIT GLADIUM: TIMEBAT ENIM, QUIA ADIUXIT PUER ERAT. Solent enim pueri et juvenes, necdum rebus assumpti bellicis, ad hujusmodi facinora contremiscere, præsertim si vel majestas, vel veritas vultus illius, in quem stringendus est gladius, oculos percellat. Certè hunc valde adhuc puerum fuisse indicant Septuaginta qui *παιδίον* et *παιδίον* appellant.

VERS. 21. — QUIA JUXTA ETATAM ROBOR EST HOMINIS. Hoc est, quia robor et vires cum ætate accrescunt, atque convenit nos à te potius, qui virile robur habes, interfici, quam à puero qui necdum ad hanc rem satis est virum. Nimirum timebant hi à puero interfici, sive quia mors hæc magis dedecorosa, sive quia acerbior; nam ubi vires desunt, non potest nisi repetitis ictibus anima corpore extrahi. Sic eò mors durior Cassio martyri accidit, quò minor in bellis ætati ad vulnera inveniendâ virtus fuit, cum is puerum, quos erudiebat, stylis ferreis confingendus, excruciatandusque traditus fuit. Porro hæc sententia in Hebræo et versione Septuaginta, quæ est in Regio et Babilœni codice, ita effertur *quia sicut vir et fortitudo ejus*; at in codice Romano, *quia sicut viri fortitudo sua*.

ORNAMENTA AC BULLAS, QUIBUS COLLA REGUMIUM CAMELOCORUM DECORARI SOLENT. Infra vers. 26, eadem ornamenta ac bullas ab Hebræorum dicuntur torques aureæ camelorum. In Hebræo istis dabus vocibus, *ornamenta ac bullas*, unica dicitur vox respondet *saharotim*, quam passim Hebræicè per *lunilas* vertunt, siquidem et *sahara* Chaldaicè paraphraste luna est. Habetur vox illa *saharotim*, ter in Scripturâ hic et infra v. 26, hæc eodem capite, et Isaiæ 5, v. 18, hic, ut dixi, in versione Hieronymianâ eî duplex dictio respondet, infra vers. 26, unica vox est, *ornamenta*, Isaiæ 5, *lunilas* idem Hieronymus vertit. Septuaginta in Romano codice utrobique hoc capite etiam *lunilas* habent, etsi alii codices hic *torques*, infra *ornamenta* habeant: verum quid *ornamenta* sit, auctorum quod sciam nullus nemiunt; crediderim vocem esse barbaram, et ex Hebræo *saharot* nonnullâ contractione deductam.

VERS. 22. — DOMINARE NOSTRI TU, ET FILII TUUS, ET FILII FILII TU: Principatum Gedeoni offerebat, non quem ille jam gerebat et Deo acceperat, nimirum judicium, quem de more omnes ad mortem usque administrabant, maxime post salutem populo partam; sed alium, regium videlicet, qui secum liberam quilibet imperandi et decernendi ubivis, et per omnia et quoad omnes, potestatem afferret, idemque ad postremos transmitteretur. Neque verò ego existimo voluisse Israelitas in nepote hunc finiri principatum, sed ad omnes omnino posteros transire, etsi de filio et nepote tantummodo disertè fiat mentio; ex his enim de cæteris posteris idem intelligi videntur. Hanc itaque regium principatum intelligi hic indicant hæc, tum quòd Gedeon illum recusavit, cum tamen judicium principatum reipsa gesserit, siquidem, infra vers. 28, dicitur Gedeon præfuisse, tum quia utitur verbo domnandi, Hebræicè *maschal*, in versione Septuaginta habetur, *ἄρχων*, quæ omnia rectius suam liberam et regium imperium significant, cum judices omnia ex legum præscripto et Syudrii decretis gerentes rectè domnari dici non possint, tum quia ejusmodi dominatio quæ offerrebat, erat quæ suam quodammodo Deo, qui solus apud Israelitas regnare volebat, dominationem eriperet, et Gedeonis sequentia verba indicant: at Deo dominatio sua sèntia semper mansit judicum temporibus, non item Regum, ut colligi potest e 1 Reg. 8, v. 7, et cap. 12, v. 12. Cujus rei ratio est, quia etsi Deo suis eripi non possit dominatus, neque ultis princeps tam liber et independens constituit, quin divino dominatu et imperio subsistat, tamen quoad homines in ipso exercitio nonnulla divinæ dominationis sit imminutio, cum tam liber homini defertur principatus: primo quia homines sæpè plus ad hominum, quos vident, imperia attendunt, quam ad Dei voluntatem et legem; secundo quia princeps vel ex errore, vel ex animi pravitate impia præcipere potest, et divinis legibus contraria; quo casu etsi homines regia imperia contemnerent, tamen quia proclive est ut homines presentem regis offensionem potius quam Dei attendant, fieri potest, et reipsa sæpè factum est, ut per reges totus ferè populus in summam impietatem et idololatram præcipitaret. Et hæc est causa cur Deus tantoperè restiterit huic regie dominationi, et eam non nisi tumultuante populo quodammodo coactus admisisset 1 Reg. 8. Ex quo colligi potest fortè

nec hic Israelitas à culpâ immunes fuisse, quòd istiusmodi principatum Gedeoni detulerint, Deo non consulto, etsi fortè excusari possint, vel quòd potèrunt Deum id ratum habiturum, vel quòd non adverterint Deone ingratum id esset, totum intenti ut in Gedeonem ob præclara in populum beneficia gratos quoad possent se ostenderent: virtutis tamen Gedeonis et modestiæ insignis fuit principatum huic rejicere.

Ex diets colligi potest non rectè totam hanc principatus delationem interpretatum esse Josephum, qui per principatum et dominationem hic judicium principatum intulit, quem ait voluisse Gedeonem deponere, cum tamen ejus rei ne minimum quidem sit in Scripturâ vestigium, coactum verò et vi compulsam eundem totâ vitâ retinere; cum non obscurè Scriptura indicet et delatum esse imperium, ipso nec aliud ab eo quod habebat, postulante, nec quod acceperat detrectante, et quod offerrebat libere à Gedeone rejectum, neque unquam admissum: loco verò ablati et rejecti principatus inares de præda acceptas Gedeonem postulasce et impetrasce.

VERS. 21. — INARES ENIM ADREAS ISMAELITE HEBRÆE CONSERVERANT. Nimirum quia hoc aurum ornamento delectabantur, idcirco illud frequenter usabant. Itaque id studium potissimum fuit Ismaelitarum, etsi communicatum id verisimiliter cum cæteris orientalibus populis, Madianitis, Amalecitis, etc. In Hebræo et Septuaginta habetur: *Inares enim aureæ erant illis, quia Ismaelitæ erant ipsi*.

VERS. 26. — ET FUIT PONDUS POSTELATARUM LANAICUM, MILLE SEPTINGENTI AURI SICLI. Considerabat hoc pondus talenti Hebræici dimidium et centum uncias, sive Atticum talentum cum pondio minus: in Hebræo enim talento, quod dicitur duplum ad Atticum, erant 1500 uncie, sive tria siclorum millia; in Attico consequenter 750 uncie, staterum, qui idem cum siclis 1500, drachmarum sex millia. Porro talentum Hebræicum vocatum ad nostra pondera restredit, juxta ea quæ Exodi 16 de ponderibus quidam aureos 12500, atque ad eò mille septingenti auri sicli aureos 7125 1/5.

ANSE ET ORNAMENTA. Hic, uti supra monui, hanc eandem vocem habent quæ supra v. 21. quæ lunilas significat, nimirum quòd rotunde essent hinc in ore emittuntur. Porro quòd dicitur, *absque*, non indicatur fieri exceptionem aliquam; sed an Theophrasto de his quæ illi ultius dederunt, ita quòd præter inares etiam hæc supra id quòd

Gedeon postulaverat addiderint; an verò sic exceptio de his quæ jam autè ex prædâ nactus erat Gedeon, et sibi rapuerat, obscurum; nam et supra, v. 21, recensentur bullas illæ quibus colla regalium camelorum ornari consueverant, quæ hoc versu videntur torques appellari.

ET MONILIBUS. Vocantur in Hebræo *netiphoth* quòd aliqui *torques* interpretantur; et videntur etiam Septuaginta ad colli ornamentum retulisse in codice Romano, ubi *εργασματα*; ornamenta hæc appellantur, quoniam alii *netiph* *monilia* habent. Alii ad pyxides unguentaria, et myrotheica hæc referunt, propterea quòd Hebræica radix *נפת* *nataph* stillare significat, sed hæc vocum derivationes sæpè fallunt.

VERS. 27. — FECITQUE EX EO GEDEON EPHOOD ET POSUIT ILLUD IN CIVITATE SUA EPHRAÏM. Queritur quid Ephod illud fuerit? Idolium vult Procopius, et apud Abulensem non aëmo. Cajetanus quasi lorice ductilem auream, idque tum quia hoc Ephod ex auro solido videtur constitutum, cum Gedeon dicitur ex eo, auro scilicet Ephod conficisse, seu, fecisse illud in Ephod, ut in Hebræo esse asserit Cajetanus, tum quòd dicitur illud posse, seu, ut in Hebræo est, ait Cajetanus, stare fecisse, quòd dicit non potest nisi de re solide auræ. Sed hæc levia et nullius momenti sunt; nam etiamsi aurum in fila redigas, quibus vestem intexas, dicis ex auro vestem conficisse, quomodo etiam Scriptura loquitur de Ephod pontifici Exodi 28, v. 6, item constituit, vel non potest res aliqua alicubi, quæ tamen per se, non ratione soliditatis suæ consistat; non enim plus aliquid sonat vox Hebræa, nisi fortè vellus lane, quòd supra cap. 6 v. 37, dicit Gedeon se positurum, debere suâ soliditate stare, ubi tamen eadem est vox Hebræa. Præter hos fero cæteri omnes censent fuisse vestem pontificalem æstimam. Ita Augustinus quæst. 41, Theodoretus, Petrus Comestor, Lyranus, Abulensis, Dionysius Carthusianus, Serarius, Estius hic, et in cap. 11, ad Hebræos, Benedictus Justinianus in cap. 41 ad Hebræos, Sallianus in Annalibus, alique complures. Adjungunt tamen aliqui vesti huic totum reliquum sacrorum apparatus: verum qui ita censent si sunt, qui ad sacrificia offerenda apparatus hunc comparatum fuisse volunt, quibus ego assentiri non possum, ut infra declarabo. Ratio verò cur nomine Ephod vestis hujusmodi sacra et pontificis intelligi debeat, ea est, quòd alibi nusquam in totâ Scripturâ aliter ea vox accipitur, quam

pro veste aliquâ sacrâ, eâdemque extimâ, nempe quæ cuilibet alteri superindatur. Et quamquam in Script. quadruplex Ephod reperiamus, pontificale unum; alterum, quæ sacerdotalis sit vestis; tertium, quæ vestis sit Levitarum propria; quartum, quod à personis quidem laicis, sed in sacrâ quâpiam cæremoniâ usurpatum, cujusmodi fuit illud Davidis 2 Reg. 6, v. 14, tamen extra personas vel res sacras nusquam legitur Ephod usurpatum, esto radix Hebræa *עֲנָפֹד*, quod significat *superinducere*, à quâ hæc vox sumpta est, indifferens esse possit ad res laicas vel sacras, quemadmodum et Græcæ voces illi respondententes *ἐπιβάλλω*, vel *ἐπιτίθημι*, et Latina *superhumeralis*, tamen Scripturæ usus efficit, ut ea vox non nisi vestibus extimâ, quæ vel à personis sacrâ, vel à laicis, sed in rebus sacrâ usurpabantur, accommodetur. Porrò ad pontificale Ephod hæc spectare ex eo probatur, quòd hoc solum auro materiâque pretiosâ constaret, cum cætera è puro nitidoque lino essent. Quem autem ad usum esset pontificale illud Ephod in Gedeonem urbe, cum ibi neque habitaret pontifex, neque tabernaculum Moysis esset, ex infra dicendis patet.

Verum objici potest non esse credibile tantum auri in vestem pontificalem Phrygionico opere confectam expendi potuisse: nam etsi solos in eam rem mille septingentos siclos dicamus fuisse expensos, quis credat pontificem in humeris suis auri septuaginta Romanas libras (totidem enim et paulo amplius isti sicli efficiunt) gestasse? qui enim humeri huic thoraci diutius gestando sufficerent? vel quis phrygio tantum auri in unum thoracem impendat, etiamsi totum thoracem decies vel sæpius auro ita tegat, ut præter aurum nihil conspiciatur? Respondeo nihil esse necesse asserere totum hoc auri pondus in unicum Ephod insumptum, sed satis est si pars illius in eam rem sit expensa, idque duntaxat voluerit Scriptura notare, quid illustre et memorabile ex eo auro fecerit, esto pars major illius auri in alias res minis memorabiles insumpta sit. Sic 2 Reg. 12, v. 50, dicitur David diadema Melchom abstulisse habens auri pondo talentum, et impositum esse super caput David, vel, ut habetur 1 Paralip. 20, vers. 2, Davidem inde fecisse sibi diademâ: at dici non potest totum hoc talenti pondus Davidis diademate fuisse comprehensum: quod enim caput 420 libras uno in diademate sustentet? Adde, etsi non omnes hi inaurum sicli fuerint in Ephod comprehensi

tantum ejus materiâ, attamen in reliquâ ad eamdem vestem comparandâ pretiosâ materiâ insumi poterunt, cum duodecim illi in rationali lapides pretiosi, et duo in humeris grandes onyches tantum auri pretium exaquare poterint. Neque verò hoc à nostro loquendi modo abluat, qui dicere solemus quempiam è suâ pecuniâ vestem, statuum, vel aliud quippiam confecisse, etiam cum totam pecuniam ad materiâ aliam comparandam alienavit.

Quæres: Peccârunt Gedeon in hujus Ephod confectio? Qui idolum ab eo fabricatum voluit, peccârunt haud dubiè fateantur necesse est, sive quia ipse idololatra, sive quia aliis occasione idololatriæ præbuerit. Ex his, qui Ephod pontificale fecisse volunt, censent etiam non pauci peccârunt, etsi non omnes eodem modo. Augustinus peccârunt censet, sive quòd vestem pontificalem, et alium fortè sacrorum et divini cultus apparatus fecerit extra locum tabernaculi, sive quòd rem à se factam etsi idolum non fuerit, ipse tamen pro Deo colerit, vel aliis occasio colendi fuerit. Theodoretus etiam contra legem fecisse censet, cum solis sacerdotibus Ephod uti liceret; excusat tamen, vel ejus extenuat peccatum, quòd cum princeps esset populi, vellet per Ephod Deum consulere: quæ tamen res, si ipse per se eo indutus facere voluisset, non videtur à gravi peccato absolvi posse. At 1, ut Lyranus, Esthius, quòd domi suæ extra tabernaculum sacrificia, totumque sacrificiorum apparatus instituerit, ubi et ipse vel per se, vel per alios sacrificarit contra divinæ legis decreta: quamquam ex his aliqui peccatum extenuent, quòd indiscreto zelo et pietate motus sit, nec satis attenderit quid lex divina vetaret; alii quòd jam ante victoriam divino jussu erecto altari et peracto sacrificio putarit etiam deinceps sibi licitum in eo sacrificare, eamque sibi credidisse à Deo factam potestatem; alii id divinâ aliquâ dissimulatione ad tempus factum, idque sine gravi peccato, sicuti Deus toleravit ad tempus sacrificia quæ in excelsis ipsi fiebant; alii peccârunt quidem, sed egisse ante mortem penitentiam; cujus tamen rei nullum in Scripturâ vestigium: et verò, si de hoc facto penituisset, debuisset peccati causam et materiâ tollere. Alii peccârunt volunt non tam suo quàm alieno peccato, quòd aliis peccati, idololatriæ, vel superstitionis alicujus hoc Ephod fabricando occasio fuerit, etsi non desint etiam, qui excusent, vel quòd ipse id non adverterit, vel quòd post mortem ipsis id contigerit. Omitto alios qui

leve aliquod peccatum vanitatis in Gedeone agnoscunt, quòd Ephod illud in monumentum aliquod victoriæ, et nominis sui celebritatem posuerit. Et verò multis difficile videtur ab omni peccato Gedeonem absolvere, cum Scriptura paulò post videatur Gedeoni notam inurere iis verbis: *Fornicatusque est omnis Israel in eo, et factum est Gedeoni et omni domui ejus in ruinam.*

Nihilominus sunt complures qui Gedeonem ab omni culpâ liberent, Abulensis, Serarius, Benedictus Justinianus, Sallianus; cum quibus et ego sentio. Argumenta sunt primò, quòd ab Apostolo ad Hebræos 11, Gedeon in Sanctorum catalogo ponatur, qui à fide supra modum commendatur. Secundò, quia hoc capite v. 52, dicitur Gedeon mortuus in senectute bonâ, quòd de nemine in Scripturâ dici consuevit nisi de eo qui sanctâ morte obierit. Tertio quia hoc eodem cap. non obscure indicatur Gedeonem quoad vixit Israelitis in officio et Dei cultu continuisse; nam v. 23, dicitur: *Postquam autem mortuus est Gedeon, aversi sunt filii Israel, et fornicati sunt cum Baalim.* Quartò quia illa ipsa verba: *Et factum est Gedeoni et omni domui ejus in ruinam*, hoc ipsum indicant: dicitur enim aliquid propriè in ruinam, seu, ut Hebræa et Græcæ vox sonat, in laqueum, offendiculum, scandalum fieri, cum quod bonâ intentione factum est, præter intentionem fit scandali, ruinæ et exitii occasio.

At dices: Scriptura dicit etiam ipsi Gedeoni factum esse in ruinam; ergo et ipse tandem illius occasione deliquit ac periit. Respondeo familiare esse etiam ipsi Scripturæ ut progenitor et caput familiæ per tropum pro totâ familiâ et posteritate ponatur, et sic Gedeon hic ponitur. Neque obstat quòd addatur: *Et omni domui ejus*; illud enim et potest esse exegeticum, ut idem sit quod, id est. Adde dici posse etiam aliquomodo Gedeoni fuisse in ruinam et exitium, citra culpam tamen, quia familiâ ejus et posteritate occasione illius Ephodis extinctâ et deletâ, illius nomen et memoria, quæ in posteris vivere debuisset, propemodum extincta est, qui tamen aliqui Gedeon posterorum memoriâ et externo nomine erat dignissimus.

Quæres tandem, in quem finem à Gedeone hoc Ephod sit confectum. Respondeo mihi è multis hoc videri verissimum, quod tangit Theodoretus, ut per Ephod Deum consuleret, non ipse per se, quod nefas fuisset, sed per pontificem: cum enim ipse populi princeps

esset, cujus et publicorum negotiorum causâ maximè constitutum erat oraculum Urim et Thummim, ut indicatur Num. 27, v. 21, jamque experimento ipsi compertum esset quanto perè conferat ad omnem prosperitatem in omnibus Dei voluntatem scire et sequi, habere apud se voluit, quæ ad oraculum et Dei voluntatem exquirendam essent necessaria, cujusmodi erat Ephod istud pretiosissimum, et reliquos vestium pontificalium apparatus, ut in negotio quolibet paulò majoris momenti Deum consuleret. At, inquis, pontifex in Silo, ubi erat tabernaculum, habitare consueverat: cum autem solus esset pontifex hunc habitum gestare, Deumque per Ephod consulere, superfluum et extra rem fuisset iste apparatus. Respondeo Manasseam tribum contemnitam fuisse Ephraimicam, in quâ Silo erat, et tabernaculum, atque adeò exiguo intervallo Ephram Silonte et domo pontifici abfuisse: quæ ex re credi potest pontificem ad Gedeonem principem sanctum frequenter commeare solitum, vel in hujusmodi negotiis gravioribus à Gedeone advocari solitum ad Deum consulendum. Porrò extra tabernaculum quolibet loco potuisse Deum per Ephod à pontifice consuli Exodi 28 diximus, et istiusmodi oracula variis in locis captata, quæ Scriptura commemorat, indicant. Quòd si captare oracula extra tabernaculi locum licuit, potuit et extra tabernaculum Ephodis ad eam rem usus esse, atque adeò et Ephod extra locum tabernaculi confici et retineri.

FORNICATUSQUE EST OMNIS ISRAEL IN EO. Ad dunt particulam unam Hebræa et Græcæ, quæ in nostrâ versione deest: *Et fornicatus est omnis Israel post eum ibi*, quâ particula significatur istam fornicationem, qualis qualis tandem ea fuerit, alligatam fuisse isti loco, ita ut passim Israelite in Ephra eo nomine confluerent. Porrò quod, in eo, veritè interpres noster, in Hebræo et Septuaginta habetur, *post eum*, quod videtur duplicem posse facere sensum, unum ut Gedeonem referat, et significetur post Gedeonem, sive eo mortuo Israelitas ibi esse fornicatos, occasione tamen istius Ephod; alterum quem interpres noster secutus est, quique meritò præferendus est, ut referat Ephod, et dicantur Israelite post illum, sive in eo fornicati, quia ejus occasione nata vel nutrita est superstitio, ad eum videlicet modum, quo paulò post v. 33 dicitur Israelite fornicati cum Baalim, seu, ut in Hebræo est, post Baalim. Hancque sensum esse liquet, quia

in eo tota est hic Scriptura ut indicet quid eò factum sit, et quæ mala ejus occasione exorta sint.

Verùm quæ tandem illa superstitione et impietas? Suspicantur aliqui Israelitis isti Ephodii divinum cultum tribuisse, ac si censerent ei divinitatem aliquam inesse fortè propter religionem aliquam et venerationem natam ex oraculis per illum Ephodem Gedeoni redditis, sicuti paulatim ita crevit religio erga serpentem aneum à Moyse fabricatum, ut tandem Israelite ei honorem divinum tribuerint, de bueritque ab Ezechia pio rege confringi 4 Reg. 18, v. 4. At crediderim pot' us idè diei fornicatos Israelitas post hunc Ephodem, vel in eo, non quòd, ei divinos honores tribuerint, sed quòd postquam, Gedeone mortuo, ad idololatriam reversi sunt, idolorum sacerdotes et ministri hoc Ephode usi sint ad impia sacrificia et cultus sacrilogos, quæ res propter vestis istius præstantiam et nonnullam fortè ante in animis hominum excitatam ejusdem vestis religionem, mirum in modum idololatriam auerit et auxerit, ita ut omnes idololatriæ causâ Ephram quasi ad locum celeberrimum concurrerent.

ET FACIENS EST GEDEONI, ET OMNI DOMUI EJUS IN RUINAM. Quomodo id intelligendum sit paulò ante diximus; iste enim in idololatriam lapsus causa fuit, ut tota Gedeonis posteritas, cujus filii erant Septuaginta, propemodum excinderetur, ut habetur cap. seq.

VERS. 28. — SED QUIEVIT TERRA PER QUADRAGINTA ANNOS, QUIBUS GEDEON PREFUIT. Includendi, ut supra c. 5, v. 11, declaravi, in his anni illi septem Madianiticæ servitutis, qui Gedeonis victoriam antecesserunt: neque enim aliter stare posset annorum numerus, qui traditur 3 Reg. 6, v. 1.

VERS. 51. — CONCUBINA AUTEM ILLUS. Hoc est, uxor secundaria: ex enim concubinae, uti aliàs dixi, appellabantur, quæ non ad familiæ administrationem, sed ad thori societatem tantummodò associabantur, eademque ferè ancillæ erant, cujusmodi et hanc fuisse indicatur cap. seq. v. 13.

QUAM HABERAT IN SICHEM. Nempe quia eò frequenter itabat judiciorum causâ Gedeon, ea que ibi utpote in patriâ et domo paternâ habitabat, eâ Gedeon ad societatem thori utebatur. Porro in Sichem urbs fuit illustris Jacob patriarchæ habitatione, et filiorum ejus facinorose nobilitata Gen. 35 et 51, eademque postea in Ephraimicâ tribu Manassæ vicinâ.

GENUIT ET FILIUM NOMINE ABIMELECH. Erant hi concubinarum filii, legitimi filii, absque tamen hæreditatis jure, et cæteris filiis longè dignitate inferiores, ut proinde mira fuerit hujus Abimelechii ambitio, qui, occisis cæteris fratribus, quorum dignitas et conciliata à Gedeone auctoritas ipsi obstabat, ausus fuerit in principatum involare.

Quæres an hic Abimelech è septuaginta illis filiis fuerit, de quibus v. præcedenti, an supra hunc ipse numerum. Respondeo cum Ribera et Serario verisimilius esse eo numero septuaginta fuisse comprehensum, esto Josephus repugnet; neque verò ille rectè præcatus, legitimos, cæteros, hunc unicum *vobis* appellat, cum ex vero et legitimo tam hic, quam isti matrimonio. Porro quòd post recensitum filiorum numerum de hoc speciatim agat, ea est ratio, quòd de hoc filio plura in sequentibus dicenda essent, utpote à quo toti Gedeonis familiæ et posteritati exitium creatum est.

VERS. 35. — PERCUSSERUNTQUE EUM BAALROPHUS, UT ESSET IN DEUM. Postquam dixit fornicatos esse cum Baalim, hoc est, varios deos et idola coluisse, hic subditur de singulari quodam idolo, seu Baal, cui impensus adhaeserunt. At quis iste Baal? Baalberith ex Hebræo plerique hic vertunt; nam post Baal in Hebræo habetur *berith*, quod quidem *fœdus* significat, et Hieronymus *fœdus* vertit, uti et Septuaginta *δυσβία*: potest tamen ea vox cum præcedenti voce componi, et idoli nomen ex utraq; voce connexa formari, quod Scripturâ Baalberith vocet, quasi dicas, dominum fœderis, utpote qui pactis et fœderibus crederetur præesse, ob eamque causam coleretur. Et de hoc Baale omnino sermonem esse, sive ob Hebræa, quæ hoc modo optime verti possunt, sive ob sequens caput, ubi rursim v. 4, fit etiam in textu nostro mentio Baalberith, utpote ab Israelitis illius impietatis tempore culti. Quin et Regius et Basileusis codex Septuaginta hic Baalberith habent, etsi et alteram vocem *δυσβία* habeant; quomodo etiam Augustinus legit: *Et posuerunt ipsi sibi Baalberith testamentum, ut esset eis ipse in Deum*; sive ita vertierit Septuaginta, ut vim duplicem haberet illud Hebræum *berith*; sive ex aliis versionibus, ut aliàs sæpè factum, id versioni Septuaginta adhaeserit; potuerunt tamen Hebræa eo modo verti, quo vertit Hieronymus, et Septuaginta in Romano cod. ce. ut *berith* seu *fœdus* illud, non pars esset nominis idoli, sed *fœdus* et *pactum* quo se hujus idoli cultui

consecraverant: ita enim ex Hebræo ad verbum verti potest: *Et posuerunt sibi Baal fœdum in deum.*

VERS. 55. — MISERICORDIAM. Misericordia Scripturæ usurpatione varias virtutes complectitur, charitatem, justitiam, beneficentiam, gratum animum, pietatem, fidelitatem, et alias

CAPUT IX.

CHAPITRE IX.

1. Abiit autem Abimelech filius Jerobaal in Sichem ad fratres matris suæ, et locutus est ad eos et ad omnem cognationem domus patris matris suæ dicens:

2. Loquimini ad omnes viros Sichem: Quid vobis est melius, ut dominentur vestri septuaginta viri, omnes filii Jerobaal, an ut dominetur unus vir? simulque considerate quòd os vestrum et caro vestra sum.

3. Locutique sunt fratres matris ejus de eo ad omnes viros Sichem universos sermones istos, et inclinaverunt cor eorum post Abimelech, dicentes: Frater noster est.

4. Dederuntque illi septuaginta pondus argenti de fano Baalberith. Qui conduxit sibi ex eo viros inopes et vagos, secutique sunt eum.

5. Et venit in domum patris sui in Ephra, et occidit fratres suos filios Jerobaal septuaginta viros super lapidem unum; remansitque Joatham filius Jerobaal minimus, et absconditus est.

6. Congregati sunt autem omnes viri Sichem et universæ familiæ urbis Mello, abieruntque, et constituerunt regem Abimelech juxta quercum quæ stabat in Sichem.

7. Quod cum nuntiatum esset Joatham, ivit et stetit in vertice montis Garizim, elevatâque voce clamavit, et dixit: Audite me, viri Sichem: (ita audiat vos Deus!)

8. Ierunt ligna ut ungerent super se regem, dixeruntque olivæ: Impera nobis.

9. Quæ respondit: Numquid possum

id genus, ex quibus aliqua in proximum utilitas redundat; atque ita hic ad varias hujusmodi virtutes referri potest, imprinisque gratum animum; eum enim indicant verba illa capitis postrema, *juxta omnia bona quæ fecerat Israeli.*

1. Car Abimelech, fils de Jerobaal, *désirant se faire roi d'Israël*, s'en alla à Sichem trouver les frères de sa mère et tous ceux de la famille du père de sa mère, et leur parla à tous en ces termes:

2. R-présentez ceci, *leur dit-il*, à tous les habitants de Sichem: Lequel est le meilleur pour vous, ou d'être dominés par soixante dix hommes, tous enfants de Jerobaal, ou de n'avoir qu'un seul homme qui vous commande? Et de plus considérez que je suis votre chair et votre sang.

3. Tous les parents de sa mère ayant donc parlé en cette manière aux habitants de Sichem, gagnèrent leur cœur et leur offrirent pour Abimelech, en leur disant: C'est notre frère.

4. Et ils lui donnèrent soixante-dix sicles d'argent qu'ils prirent du trésor du temple de Baalberith. Abimelech avec cet argent leva une troupe de gens misérables et vagabonds qui le suivirent;

5. Et, étant venu en la maison de son père à Ephra, il tua sur une même pierre les fils de Jerobaal ses frères, au nombre de soixante-neuf, en sorte que des soixante dix enfants de Jerobaal il ne resta que Joatham, le plus jeune de tous, que l'on cacha.

6. Alors tous les habitants de Sichem, s'étant assemblés avec toutes les familles de la ville de Mello, allèrent établir roi Abimelech, près du chêne qui est à Sichem.

7. Joatham en ayant reçu la nouvelle s'en alla au haut de la montagne de Garizim, où, se tenant debout, il cria à haute voix, et parla de cette sorte: Ecoutez-moi, habitants de Sichem, comme vous voulez que Dieu vous écoute:

8. Les arbres s'assemblèrent un jour pour s'élire un roi, et ils dirent à l'olivier: Soyez notre roi.

9. L'olivier leur répondit: Puis-je abandon-